Talousvaliokunta 20.2.2025

Asia: HE 207/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden suurten ilmastoneutraaliin talouteen tähtäävien investointien verohyvityksestä sekä laiksi Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy kiittää mahdollisuudesta lausua lakiesityksestä eräiden suurten ilmastoneutraaliin talouteen tähtäävien investointien verohyvityksestä.

VTT näkee tarpeellisina erilaiset kannustimet ilmastoneutraaliin talouteen tähtääviin investointeihin, sillä Suomi tarvitsee investointeja kestävän talouskasvun vauhdittamiseksi. Lisäksi toimia tarvitaan päästövähennysten kiihdyttämiseksi Suomessa. Tämä käy ilmi Ilmastovuosikertomuksesta 2024[1], VTT:n koordinoiman Perusskenaariot energia- ja ilmastotoimien kokonaisuudelle kohti päästöttömyyttä (PEIKKO[2]) -hankkeen tuloksista, ja korostuu entisestään, kun huomioidaan ennakkotilasto maankäyttösektorin nielujen kehityksestä Suomessa vuonna 2024[3]. Vaikka päästökauppasektorin päästöt ovat vähentyneet merkittävästi viimeisten vuosien aikana, keskeiset epävarmuudet päästövähennyksien toteutumisessa liittyvät juuri suurten teollisten investointien toteutumisesta.

Elinkeinoelämän keskusliiton Vihreiden investointien dataikkuna[4] näyttää, että Suomessa on vireillä useita merkittäviä puhtaan siirtymän investointihankkeita. Verohyvitys myönnettäisiin yhtiöille, jotka toteuttavat Suomessa suuria ilmastoneutraaliin talouteen tähtääviä investointeja. Hankkeet voivat liittyä:

1) uusiutuvan energian tuotantoon ja energian varastointiin;
2) teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämiseen ja energiatehokkuustoimenpiteisiin; tai
3) ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisille aloille.

Hankkeiden tukikelpoisten investointikustannusten tulee olla vähintään 50 miljoonaa euroa. Vähennyksen myöntämiseksi hankkeiden tulee valmistua 36 kuukauden sisällä tuen myöntämisestä.

VTT:n päähuomioita luonnoksesta:

- VTT pitää hallituksen esitystä eräiden suurten ilmastoneutraaliin talouteen tähtäävien investointien verohyvityksestä kannatettavana ja oikean suuntaisena. VTT kuitenkin esittää, että verohyvityksen vaikuttavuutta investointeihin seurataan ja raportoidaan läpinäkyvästi, jotta pystytään paremmin arvioimaan verohyvityksen mahdollisia vaikutuksia investointien toteutumiseen.
- Verovähennyksen myöntämiseksi hankkeiden tulee valmistua 36kk sisällä tuen myöntämisestä. Kun tuki rajataan vain isoille, vähintään 50M€ hankkeille, voi 36kk aikataulu olla melko tiukka, ja käytännössä vain jo pidemmällä suunnittelussa olevat hankkeet voivat hakea tukea.
    - Esimerkiksi uusiutuvaa vetyä käyttävien hankkeiden tulee varmistaa vedyn EU:n kestävyyskriteerien mukaisuus (DA 1184, DA 1185). Tämä lisää tämä vaatimuksia toimijoille, ja voi pidentää hankkeiden suunnitteluaikaa.

[1] https://ym.fi/ilmastovuosikertomus
[2] https://tietokayttoon.fi/-/perusskenaariot-energia-ja-ilmastotoimien-kokonaisuudelle-kohti-paastottomyytta-peikko-
[3] https://www.luke.fi/fi/uutiset/kasvihuonekaasuinventaarion-ennakkotiedot-2023-metsat-ovat-kaantyneet-paastolahteeksi-koska-puuston-nielu-ei-enaa-riita-kattamaan-metsien-maaperan-paastoja
[4] https://ek.fi/tutkittua-tietoa/vihreat-investoinnit/

- PEIKKO-hankkeen tulokset osoittavat, että erityisesti teollisuuden irtautuminen fossiilisten polttoaineiden käytöstä on ratkaisevaa merkittävien päästövähennysten toteutumiseksi. Suurimmat KHK-päästöjen pistelähteet ovat peräisin teräs- ja öljynjalostusteollisuuden fossiilisten poltto- ja raaka-aineiden käytöistä. Teollisuus on lisäksi merkittävä energian käyttäjä. Verohyvityksen kohdentaminen teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämiseen ja energiatehokkuuden parantamiseen on siten hyvin perusteltua.

- Uusiutuvan energian tuotannon kohdalla uusiutuvan sähkön tuotanto on rajattu hyvityksen ulkopuolelle. Tämä on VTT:n näkemyksen mukaan myös perusteltua, sillä uusiutuvan sähkön tuotanto lisääntyy markkinaehtoisesti, mikäli sähkölle saadaan luotua kysyntää, esimerkiksi teollisuuden sähköistymisellä ja vetytalouden investoinneilla.

- Uusiutuvan lämmön tuotannon lisääminen, liikennesektorin uusiutuvat energianlähteet, sekä energiavarastojen käyttöönotto ovat tärkeässä roolissa energia- ja liikennesektorien puhtaan energian siirtymässä ja päästövähennyksissä, joten hyvityksen kohdistaminen niille on perusteltua. Uusiutuvan energian käytön lisääminen edistää myös energian hankinnan omavaraisuutta.

    - Bioenergian mahdolliseen lisäkäyttöön kohdistuvien tukien kohdalla on syytä tarkastella vaikutusta maankäyttösektorin nielun tilaan, sillä maankäyttösektorin nielun pieneneminen vaikeuttaa edelleen päästötavoitteiden saavuttamista.

- Investoinnit ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen kannalta strategisille aloille sisältävät investointeja olennaisten laitteistojen tuotantoon. Olennaisilla laitteistoilla tarkoitetaan akkuja, aurinkopaneeleita, tuuliturbiineita, lämpöpumppuja, elektrolyysilaitteita ja hiilidioksidin talteenotto-, hyödyntämis-, ja varastointilaitteita.
    - Hyvitystä voi hakea myös yllä määriteltyjen laitteistojen ja komponenttien tuotannossa tarvittavien kriittisten raaka-aineiden tuotantoon tai talteenottoon. Kriittisten raaka-aineiden omavaraisuuden parantaminen on energia- ja turvallisuuspolitiikan kannalta keskeistä. Samalla tulee pitää huolta ympäristö- ja muiden mahdollisten haittavaikutusten minimoimisesta.

Espoossa 19. helmikuuta 2025

Kati Koponen
Senior Scientist
Scenario planning to carbon-neutrality

Antti Arasto
Vice President
Industrial energy and hydrogen